

5. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΣΙΚΥΩΝΟΣ 1941

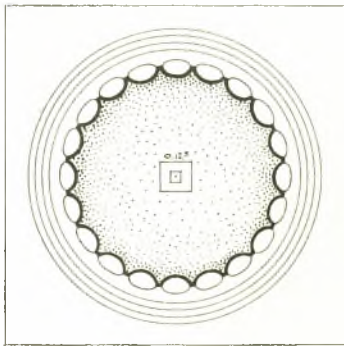
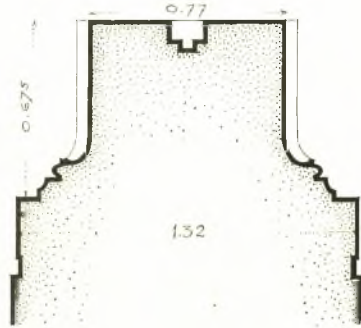
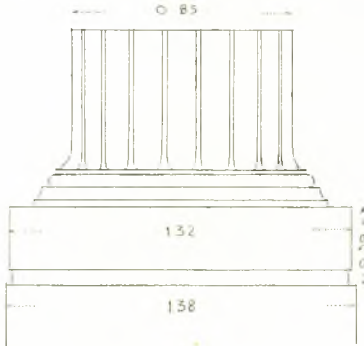
Λόγω τῶν ἔξαιρετικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας αἱ ἔφειται ἐν Σικυῶνι ἐργασίαι περιορίσθησαν τὸ μὲν εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔξέτασιν τοῦ ἐν μέρει ἀποκαλυφθέντος Βουλευτηρίου, τὸ δὲ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν νέου ψηφιδωτοῦ διαπέδου ἐν τῇ πεδιάδι.

Ἡ γενομένη ἀναστήλωσις τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ Βουλευτηρίου ἐπὶ μῆκος 15 καὶ πλέον μέτρων διὰ τῆς ἄρσεως τῶν κατερριμμένων ὀρθοστατῶν αὐτοῦ, ἐπέτρεψε τὴν ἀριωτέραν του μελέτην.

Ὁ τοίχος κατεσκευασμένος ἐκ τοῦ ἔγχωριου ἔρυθρωποῦ πώρου συνίστατο α) ἐκ κρηπίδος ἀποτελουμένης ἐξ εὐθυνηρίας καὶ δύο ὑπὲρ αὐτὴν στρώσεων β) ἐξ ὀρθοστατῶν καὶ γ) ἐκ κανονικῶν λιθοπλίνθων. Καὶ ἡ μὲν εὐθυνηρία ἀποτελεῖται ἐκ κανονικῶν διποδιαίων τὸ μῆκος λίθων (0.652) ὕψους 0.35, ἐχόντων ἀπλῶς λελεασμένην τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν, αἱ δὲ δύο ὑπεράνω αὐτῆς στρώσεις ἐκ λίθων τετραποδιαίων τὸ μῆκος (1.31) ἐχόντων τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν κεκοσμημένην διὰ βεβαθυμένου (0.01) πλαισίου πλάτους 0.025. Τὸ ὕψος τῶν δύο τούτων στρώσεων εἶναι, τῆς μὲν κάτω 0.445, τῆς δὲ ἄνω ἦτοι τοῦ τοιχοβάτου 0.43. Ἐξέχει δ' ἡ κάτω στρώσις κατὰ 0.13.

Οἱ ἐπὶ τοῦ τοιχοβάτου βαίνοντες ὀρθοστάται, τετραποδιαῖοι καὶ αὐτοὶ τὸ μῆκος (1.312) καὶ διποδιαῖοι τὸ πάχος (0.654) ἔχουσιν ὕψος 0.945, συνδεόμενοι ἄνω διὰ πειομόρφων συνδέσμων μῆκος 0.31. Ὡς δὲ τῶν λίθων τῆς κρηπίδος οὕτω καὶ τῶν ὀρθοστατῶν ἡ ἔξωτερικὴ ἐπιφάνεια ἐκάστου λίθου ἔφερεν ὅμοιον βεβαθυμένον πλάσιον πλάτους 0.025, τῶν δὲ οὕτω σχηματιζομένων πινάκων ἡ ἐπιφάνεια ἐλαξεύθη οὕτως, ὥστε νὰ δημιουργῶνται ἑπτὰ καθ' ὕψος ἐλαφρότατα τονιζόμενα ὀριζόντια ταινία. Κατὰ τοὺς προσιόντας ἄρμους φέρουσιν οἱ ὀρθοστάται ἀναθύρωσιν, πλάτους 0.08, τὴν δ' ἐσωτερικὴν των παρεῖαν ἔχουσι τελείως λελεασμένην, ἅτε ὄρατὴν καὶ ταύτην, ἐνῶ τῶν λίθων τῆς κρηπίδος ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶναι ἀνώμαλος, καθ' ὃ κεκαλυμμένη. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῶν ὀρθοστατῶν διασφῆζει πλὴν τῶν συνδέσμων καὶ τὰ ἐκ τῆς μετακινήσεως τῶν ἄνωθεν πλίνθων προελθόντα μοχλοβόθρια (Stemmlöcher), δι' ὧν ἔξακριβοῦται α) ὅτι καὶ αἱ πλίνθοι εἶχον μῆκος τεσσάρων ποδῶν καὶ β) ὅτι οἱ ἀνιόντες ἄρμοι των ἐδιχοτόμουν τὸ μῆκος τῶν λίθων τοῦ τοιχοβάτου. Ὡσαύτως ἐκ σφζομένων ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας χαραγῶν συνάγεται, ὅτι τὸ πάχος τῶν πλίνθων ἦτο κατὰ 0.02 μικρότερον τοῦ τῶν ὀρθοστατῶν ἦτοι 0.63. Γνωσταὶ κατὰ ταῦτα εἶναι αἱ δύο διαστάσεις τῶν πλίνθων, ἀγνώστου παραμένοντος τοῦ ὕψους. Ἰδιαιτέρου λόγου ἀξία εἶναι καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἐκάστου ὀρθοστατοῦ καὶ εἰς μικρὰν ἀπὸ τῆς ἔξω ἀκμῆς ἀπόστασιν καὶ διὰ κατὰ τὸ μέσον περιήτου τοῦ μῆκος των ὑπαρξίς

γραμμάτων χαραχθέντων πρὸς καθοδήγησιν τῶν τεκτόνων καὶ ὀριζόντων τὴν τάξιν ἐκάστου ὀρθοστάτου. Βλέπουσι δὲ τὰ γράμματα πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ λίθου καὶ χωροῦσιν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ τὴν φορὰν τῆς τοποθετήσεώς των. Εἶναι δὲ τὰ γράμματα ταῦτα κατὰ

ΒΟΥΛΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΣΙΚΥΩΝΟΣ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΙ ΤΩΝ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΙΟΝΩΝ

Εἰκ. 1. Ὅψεις, τομὴ καὶ κάτοψις τῶν κατωτάτων σφονδύλων τῶν ἐσωτερικῶν κίωνων τοῦ Βουλευτηρίου.

σειρὰν τὰ ἐξῆς ΤΚ, ΥΚ, ΦΚ, ΧΚ, ΨΚ, ΩΚ, ΑΙΚ, ΒΙΚ, ΓΙΚ. Ἡριθμημένοι ἐπίσης ἦσαν καὶ οἱ λίθοι τοῦ τοιχοβάτου (ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁποίων σφίζονται τὰ γράμματα ΒΚΙ) οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ τῶν κατωτέρων στρώσεων.

Ἡ ἐξέτασις τῶν δύο καὶ μόνων σφισσομένων σφονδύλων τῶν *ἐσωτερικῶν στηριγμάτων* τοῦ κτηρίου ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ ἐξ ἀσβεστολίθου κίονες τοῦ Βουλευτηρίου (*εἰκ. 1*) εἶχον τὸν κατώτατον αὐτῶν σφόνδυλον συμφυᾶ πρὸς τὴν βάσιν καὶ ὅτι ἔβαινον ἐπὶ μεγάλων τετραγῶνων πλίνθων (βατῆρων) πλευρᾶς 1.32 γομφούμενοι ἐπ' αὐτῶν διὰ κυβικοῦ κατὰ τὸ κέντρον γόμφου. Τὸ ὀλικὸν ὕψος τοῦ βατῆρος εἶναι 0.30, ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι φέρουσιν εἰς τὸ κάτω μέρος ἐκά-

στης κατακορύφου πλευρᾶς ὑποτομὴν ὕψους 0.06, ἣτις προφανῶς ἐχρησίμευεν ἵνα σφηνοῦνται ἐν αὐτοῖς αἱ πλάκες τῆς στρώσεως, τὸ ὄρατόν ὕψος τοῦ βατηῆρος ἦτο μόνον 0.24. Γενομένης δὲ χωροσταθμῆσεως εὐρέθη ὅτι ἡ οὕτω καθορισθεῖσα ἐπιφάνεια τῆς στρώσεως συμπίπτει πρὸς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ τοιχοβάτου. Οἱ διασωθέντες δύο κατώτατοι σφόνδυλοι τῶν κίωνων (εἰκ. 2) ἔχουσι τὰς βάσεις Ἰωνικὰς ἀποτελουμένας ὁμῶς ἐκ δύο μόνων στοιχείων ἤτοι μιᾶς σπείρας ἄνω καὶ μιᾶς ἀποθέσεως κάτω. Ὁ ἀπλουστευμένος οὗτος τύπος Ἀττικῆς

Εἰκ. 2. Εἰς τῶν διασωθέντων κατωτάτων σφονδύλων τῶν ἐσωτερικῶν κίωνων τοῦ Βουλευτηρίου.

Ἰωνικῆς βάσεως δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς ἀποβλέποντας εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐκτίσθη τὸ Βουλευτήριον ἤτοι εἰς τὸ α'. ἡμισυ τοῦ 3^{ου} π. Χ. αἰῶνος. Ὁ κορμὸς συνενούμενος δι' ἐλαφρᾶς καμπύλης (ἀποθέσεως) πρὸς τὴν βάσιν φέρει παραδόξως 20 μόνον ραβδώσεις, χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ 0.019 πλατειῶν ταινιῶν. Ἐν τομῇ ὀριζοντίᾳ παρουσιάζουσιν αἱ ραβδώσεις καμπύλην χαρασσομένην διὰ τριῶν κέντρων (τοῦ λεγομένου σχήματος λαβῆς κανίστρου). Κάτω αἱ ραβδώσεις δὲν περατοῦνται, ὡς εἰς τὰ κλασικὰ μνημεῖα, ὀλίγον ὑπὲρ τὴν σπείραν ἀλλ' εἰσδύουσιν εἰς τὸ σῶμα τῆς βάσεως δημιουργουμένων ἐκεῖ ἀρυταινοειδῶν κοιλοτήτων (εἰκ. 1) συγχωρουμένων εἰς ἐσωτερικούς μόνον κίονας, διότι εἰς ἐξωτερικούς θὰ ἐπληροῦντο ὑετίων ὕδατων, ἅτινα θὰ παρέ-

μενον ἐν αὐταῖς στάσιμα. Ὁ ἀμέσως ὑπὲρ τὸν κατώτατον σφόνδυλος ἐγομφοῦτο ἐπὶ τοῦ πρώτου δι' εἰδικοῦ γόμφου φέροντος προσηρημένον καὶ μικρόν τι ἔμβολον (εἰκ. 1). Ἡ ἀπὸ ἀκμῆς εἰς ἀκμὴν διάμετρος τοῦ κάτω σφονδύλου εἶναι 0.85. Τὸ ὄλικόν ἄρα ὕψος τῶν κίωνων θὰ ἐκυμαίνεται περὶ τὰ 8 μέτρα.

Τὸ δὲ ἐν τῇ πεδιάδι ἀποκαλυφθὲν *ψηφιδωτὸν δάπεδον* (εἰκ. 3) εὐρίσκειται κατὰ τοὺς πρόποδας σχεδὸν τῆς ἀκροπόλεως παρὰ τὴν πρώτην καμπὴν τῆς ἀπὸ Σικυῶνος εἰς Κιάτον ἀμαξιτοῦ, ἐντὸς τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Χ. Καραμπέτσου. Ἔχει διαστάσεις 2.80 × 2.80 καὶ διατηρεῖται σχεδὸν ἄρτιον. Φέρει σύνθετον φυτικὴν διακόσμησιν ἀποτελουμένην ἐκ κεντρικοῦ ρόδακος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκφύονται 8 διαγωνίως βαίνοντες ἑλικοειδεῖς πλοχοὶ πολλαπλῶς δια-

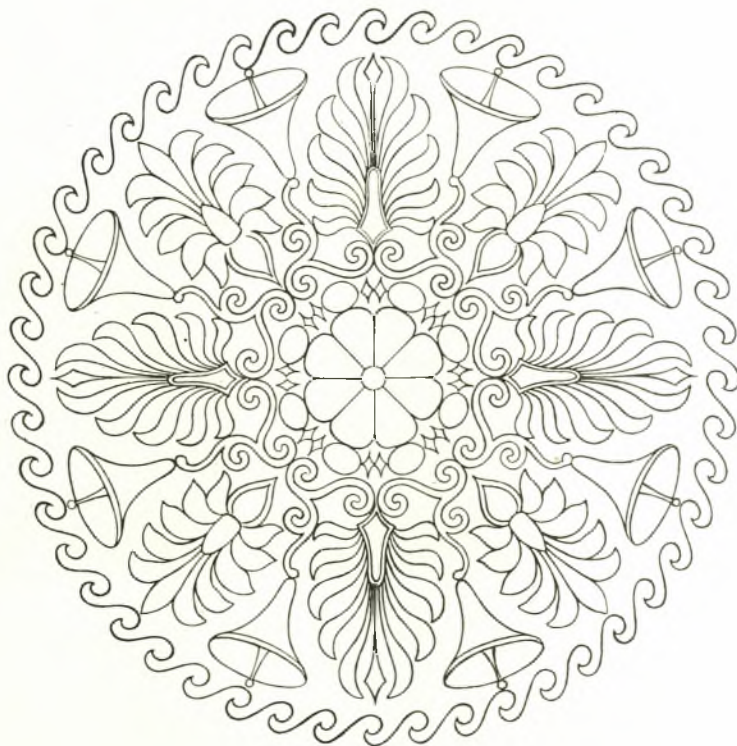

Εἰκ. 3. Ψηφιδωτὸν δάπεδον ἐν τῷ κτήματι Καραμπέτσου.

κλαδούμενοι καὶ καταλήγοντες κατὰ τὰς γωνίας καὶ τὸ μέσον ἐκάστης πλευρᾶς εἰς ἀνθέμια καὶ φύλλα περιτέχνως συνδεδυασμένα καὶ πληροῦντα τὸ ὅλον πεδίον οὕτως, ὥστε εἰλάχιστον νὰ καταλείπεται κενὸν βᾶθος. Καὶ τὰ μὲν κοσμήματα ἀποτελοῦνται ἐκ λευκῶν ποταμίων ψηφίδων καὶ ἐλάχιστων ἐρυθρῶν, τὸ δὲ βᾶθος ἐξ ὁμοίων κυανομελαίνων. Ἡ σοφία καὶ ἡ χάρις τῆς συνθέσεως καὶ τῆς ἐκτελέσεως ἢ ἀκριβεία ἐνθουμίζουσι μεγάλως τὰ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ Ἀττικῶν ἰδίᾳ ἀγγείων παρεμφερῆ φυτικὰ συμπλέγματα καὶ τάσσουσιν τὸ νέον ψηφιδωτὸν δάπεδον εἰς τοὺς περὶ τὸ 400 π. Χ. χρόνους.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ παραθέτω ἐνταῦθα ἀποκατάστασιν τοῦ σχεδίου ἐτέρου ψηφιδωτοῦ ἐκ θαλασσίων λευκῶν καὶ ὑπομελαίνων ψηφίδων δαπέδου, εὐρεθέντος πάλαι ἐν τῇ πεδιάδι, τεμαχισθέντος δ' ὑπὸ τῶν κατοίκων Βασιλικοῦ, ἵνα τὸ μεταφέρωσιν εἰς τὰς οἰκίας των, ἐνθα τὸ ἐχρησιμοποιοῦν ἵνα συντρίβωσιν ἐπ' αὐτοῦ τὸν πρὸς ψεκασμὸν τῶν ἀμπελῶν χρησιμοποιοῦμενον

κρυσταλλικὸν θεϊκὸν χαλκόν! (ἀλογόπετρα). Περισυλλέξας ἐκ διαφόρων οἰκιῶν τὰ τεμάχια τοῦ εἰρημένου ψηφιδωτοῦ εἰς τὸ μουσεῖον Σικυῶνος, κατώρθωσα ν' ἀποκαταστήσω ἀσφαλῶς τὸ σχέδιον τοῦ ἐν τῷ μέσῳ κυκλοτεροῦς ἐμβλήματος (εἰκ. 4), ὅπερ ἀπετελεῖτο ἐξ ἐνὸς κεντρικοῦ ὀκταφύλλου ρόδακος περιβαλλομένου ὑπὸ ἀστραγάλου καὶ ὀκτὼ πέριξ αὐτοῦ ἐναλλάξ διατεταγ-

Εἰκ. 4. Ἀποκατάστασις ἐτέρου πρὸ ἐτῶν ἐν τῇ συστάδι τῆς Σικυῶνος ἀνευρεθέντος ψηφιδωτοῦ δαπέδου.

μένων κλειστῶν καὶ ἀνοικτῶν ἀνθεμίων, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενὰ ἐπλήρουν ἄνθη κωδωνόσχημα ἐκφυόμενα ἀπὸ τῶν συστρεφομένων ἐλίκαν, ἐφ' ὧν ἐπεκάθηντο καὶ τὰ ἀνθέμια. Ἡ ὅλη σύνθεσις περιεβάλλετο ὑπὸ σπειρομαϊάνδρου. Τὸ σχέδιον τῶν ἀνθεμίων καὶ τῶν κωδωνοσχημῶν φύλλων καὶ ἡ ἐν γένει τεχνοτροπία τοῦ ἐμβλήματος τοποθετοῦσι τὸ ὑπ' ὄψει ψηφιδωτὸν εἰς τὸ πρῶτον ἡμῖσι τοῦ 4^{ου} αἰῶνος.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ